

Бібліотека
Уманського національного університету садівництва

віртуальна виставка

ТРАДИЦІЇ І ЗВИЧАЇ СВЯТКУВАННЯ ІВАНА КУПАЛА

Підготувала:
провідний бібліотекар
Марія Фіткаленко

м. Умань, 2022

Івана Купала – одне із найзагадковіших традиційних свят, що відзначалися в Україні за часів язичництва. Воно припадало на 7 липня і пов'язувалося з літнім сонцестоянням. Ім'я ж святу дав Купало – бог земних плодів, урожаю, добробуту та лікарських рослин.

У ніч купальську, тиху
Запалимо вогонь,
Щоби біда і лихо
Стояли осторонь.
Добро, що є навколо,
Єднається в цей час,
Хай сила зла ніколи
Не опанує нас!
Бажаємо здоров'я
І дітям, і старим,
Щоб лиш добро збувалось
І вдача посміхалась.

Основні обрядові дії цього дня називалися купаліями. Молодь ретельно готувалася до них: збирали дрова для вогнища, ставили обрядове дерево (часто це була верба), яке прикрашали вінками та кольоровими стрічками.

Ознайомившись з літературою віртуальної виставки «Традиції і звичаї святкування Івана Купала», читач може дізнатись, з яких далеких язичницьких часів прийшло до нас це свято, ознайомитись з його звичаями і обрядами та поринути в історичне минуле українського народу.

Вертіль О. Час чудодійної сили / О. Вертіль // Урядовий кур'єр. — 2010. — 3 липня. — С. 9.



Свято Івана Купала на Сумщині мало чим відрізняється від подібних дійств в інших регіонах України. Тим часом сама область складається зі Слобожанщини, Полісся і Гетьманщини, що робить купальські візерунки на цих територіях особливими, оригінальними й неповторними.

Географічний триптих Сумського краю має повне право претендувати на окрему фольклорну символіку і на цій основі неперехідну автентичність і самобутність.

Войтович В. Із міфологічного словника. День Купала – то Літа-Літечка найвищий день! / В. Войтович // Берегиня. — 2013. — №2. — С. 11-14.

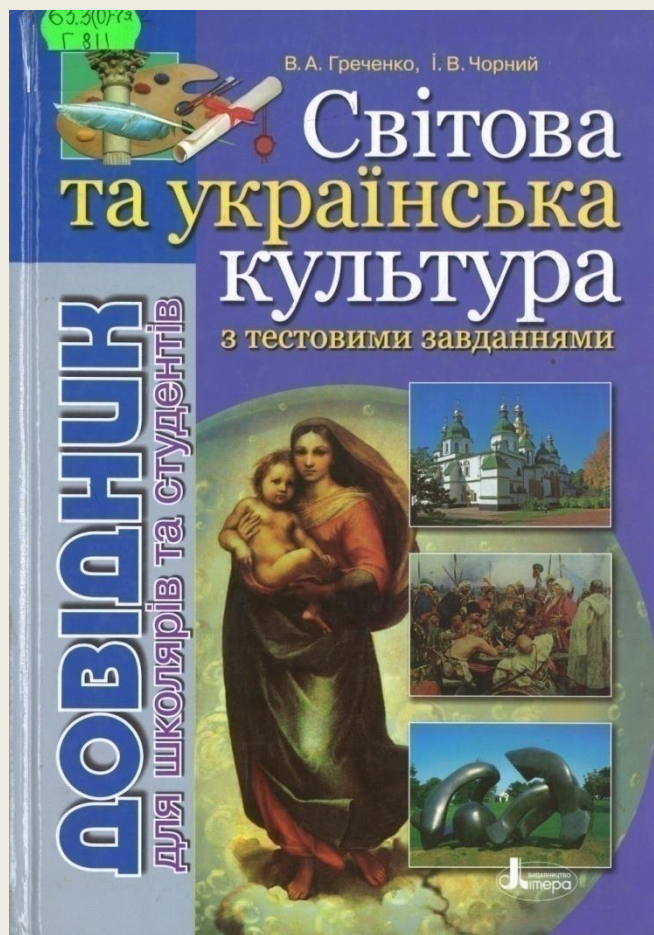


Купало збагачує своєю всевишньою силою душу і зміцнює тіло. Бо це їй, молодій людині, насамперед належить почесне право продовжити вічність, берегти рід-плем'я батьків-прадідів в ім'я Любові. Бо ж немає на світі сили, вищої за Любов.

Свято Купала – це чарівна пора, коли рік ділиться навпіл, Сонце-Небо повертається з літа на зиму, а дні починають коротшати.

Про історію виникнення та звичаї і обряди святкування Івана Купала йдеться у статті.

Греченко В. А. Світова та українська культура : довідник / В. А. Греченко, І. В. Чорний. — К. : Літера ЛТД, 2009. — 416 с.



У довіднику розкриваються процеси історичного розвитку української культури. Висвітлюється соціально-історична обумовленість художньо-культурологічних процесів України з найдавніших часів до початку ХХІ ст.

Значна увага приділяється огляду джерел та літератури з питань формування та еволюції української культури.

При цьому історія вітчизняної культури розглядається через призму національно-культурного відродження, яке розгортається на українських землях.

Для студентів, аспірантів і викладачів вищих

навчальних закладів України, читачів, які цікавляться проблемами трансформації вітчизняної культури.

Кирей В. Ця омріяна квітка папороті / В. Кирей // Черкаський край. — 2007. — 6 липня. — С. 3, 12.



Свято Івана Купала одне з найпоетичніших свят українського обрядового календаря. Купальські вогні надихали на творчість не лише великого Миколу Гоголя, а й багатьох інших письменників та поетів.

Церква цього дня відзначає Різдво Іоанна Хрестителя. Ще в дохристиянську добу слов'яни відзначали цієї пори, свято Купала, тобто Сонця.

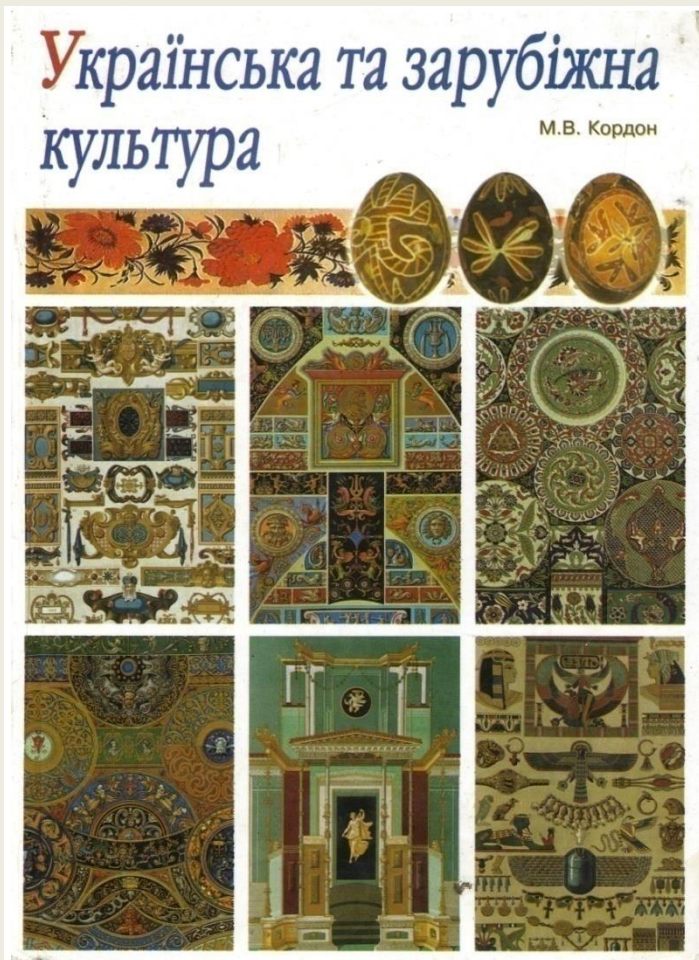
Шляхом злиття християнських та язичницьких традицій і утворилося свято Івана Купала.

Кожолянко Г. Духовна культура буковинців: сценарії календарних свят та супровідні тексти молодіжних забав / Г. Кожолянко // Березиння. — 2010. — №1. — С. 8-21.



Серед сценаріїв річних календарних свят, можна ознайомитись зі сценарієм святкування Івана Купала, метою якого є ознайомити читачів з особливостями святкування Івана Купала, основними обрядовими діями та їхньою семантикою, формувати духовні й морально-етичні цінності студентів на засадах українських народних традицій та фольклору.

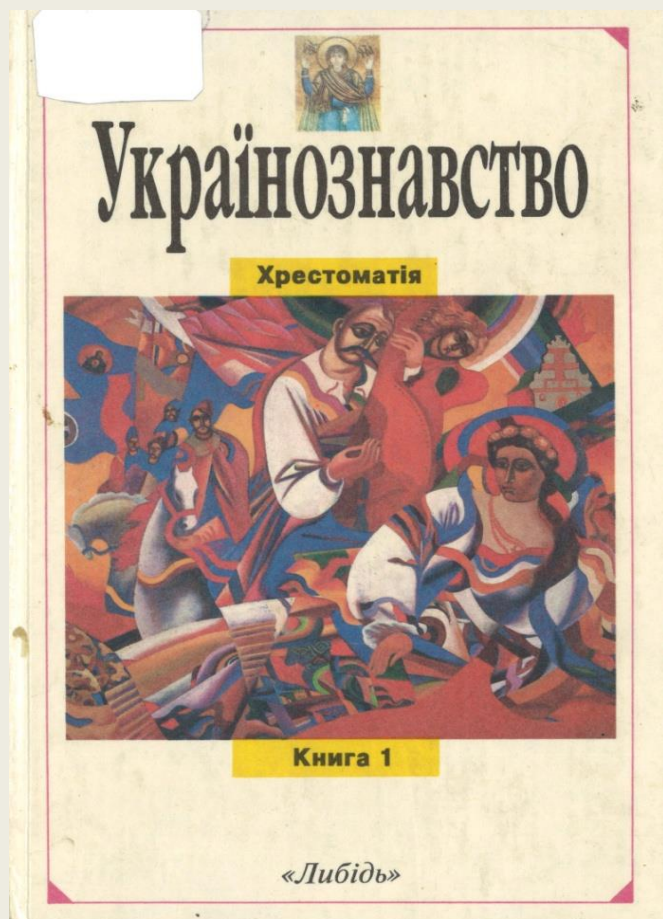
Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура / М. В. Кордон. — Київ : ЦУЛ, 2002. — 508 с.



В навчальному посібнику української та зарубіжної культури від первісного суспільства і до кінця XX століття розглядаються питання розвитку культури, освіти, науки, літератури і мистецтва на різних етапах людської історії.

Виклад матеріалу подається за основними етапами розвитку культури. Це дає можливість уявити поступальний рух людської цивілізації та підвищення рівня матеріальної та духовної культури людства.

Крисаченко В. С. Українознавство : хрестоматія-посібник : У 2 кн. Кн. 1 / В. С. Крисаченко. — К. : Либідь, 1996. — 352 с.

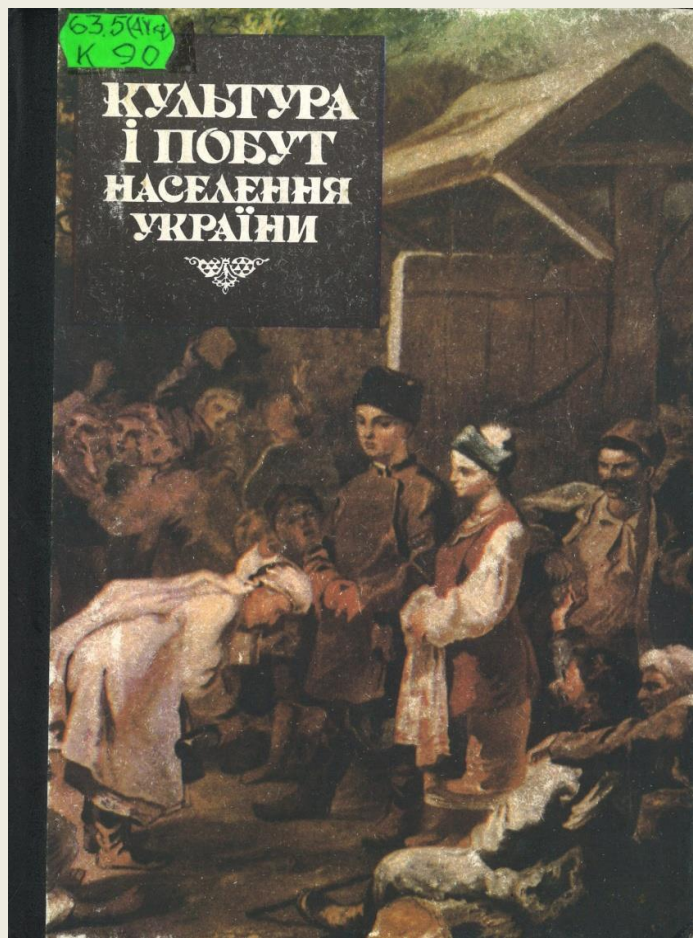


До хрестоматії залучені тексти зарубіжних і вітчизняних авторів різних епох, поглядів, орієнтацій, які були одностайні в оцінці великої ролі українського феномена в історії.

У своїй сукупності матеріал покликаний створити цілісну картину генези України як геополітичної реальності.

Видання тематично розділене на дві книги: перша присвячена висвітленню історичного образу України, друга окреслює особливості її самовизначення та сутність української ідентичності, особливості національного характеру, мови, мислення, ментальності.

Культура і побут населення України : навч. посіб. / В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. — 2-е вид., доп. та перероб. — К. : Либідь, 1993. — 288 с.



З урахуванням новітніх даних подано огляд основних етапів етнічної історії України, розвитку різноманітних сфер матеріальної та духовної культури її населення, містяться відомості про українську діаспору та її культурні надбання.

Національна культура – це цілісна система, тому слід брати до уваги надбання різних верств населення протягом тривалого історичного шляху.

Лехман Т. Купальська ніч / Т. Лехман // Чумацький шлях. — 2002. — №2. — С. 29.



У давнину купальські дійства та ігри (особливо на передодні свята у купальську ніч) були сповнені багатьма торжествами. Купальський період у часі займав тривалий проміжок. Про це свідчать купальські обрядові пісні, які виконували з перших днів петрівки аж до святкування дня апостолів Петра і Павла (12 липня). Кульмінація цього свята припадає на період літнього сонцестояння.

Про специфічні особливості святкування Івана Купала в кожному регіоні України йдеться у статті.

Лобарчук О. Від хати до хати – Іванів вітати /
О. Лобарчук // Урядовий кур'єр. — 2010. — 3 липня. —
С. 9.



У Карпатах, де ріки холодні, а ліси темні, превалювали легенди про купальський цвіт папороті, спричинений у цей час активністю світлячків, які світять в хащах.

Щораз більшої популярності в цей день набирають козацькі забави, піднімання тягарів, діставання ковбаси з вершечка стовпа та ін.

А ще лісівники спрямовують енергію молоді на те, щоб вичистили найближчий ліс від залишків санітарних рубок та різного сміття. Що не край, то звичай...

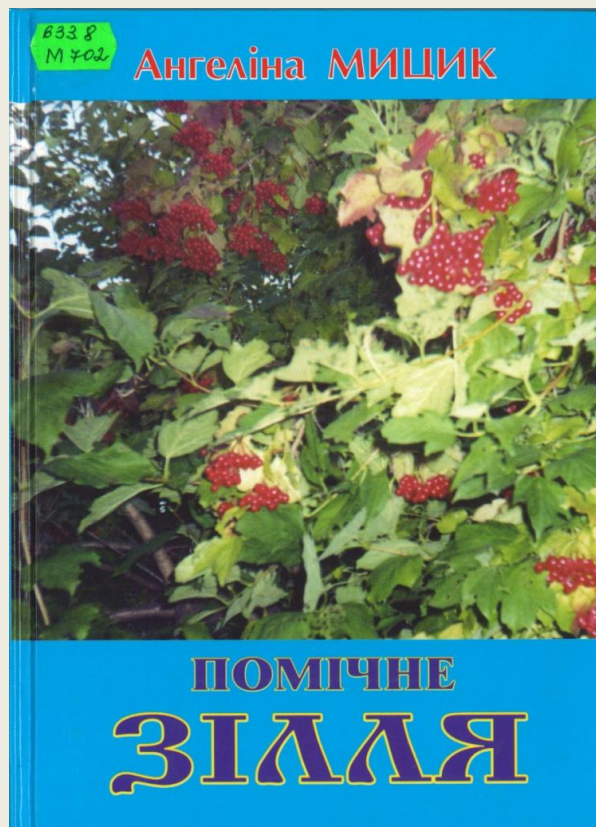
Вертіль О. Час чудодійної сили / О. Вертіль // Урядовий кур'єр. — 2010. — 3 липня. — С. 9.



Свято Івана Купала на Сумщині мало чим відрізняється від подібних дійств в інших регіонах України. Тим часом сама область складається зі Слобожанщини, Полісся і Гетьманщини, що робить купальські візерунки на цих територіях особливими, оригінальними й неповторними.

Географічний триптих Сумського краю має повне право претендувати на окрему фольклорну символіку і на цій основі неперехідну автентичність і самобутність.

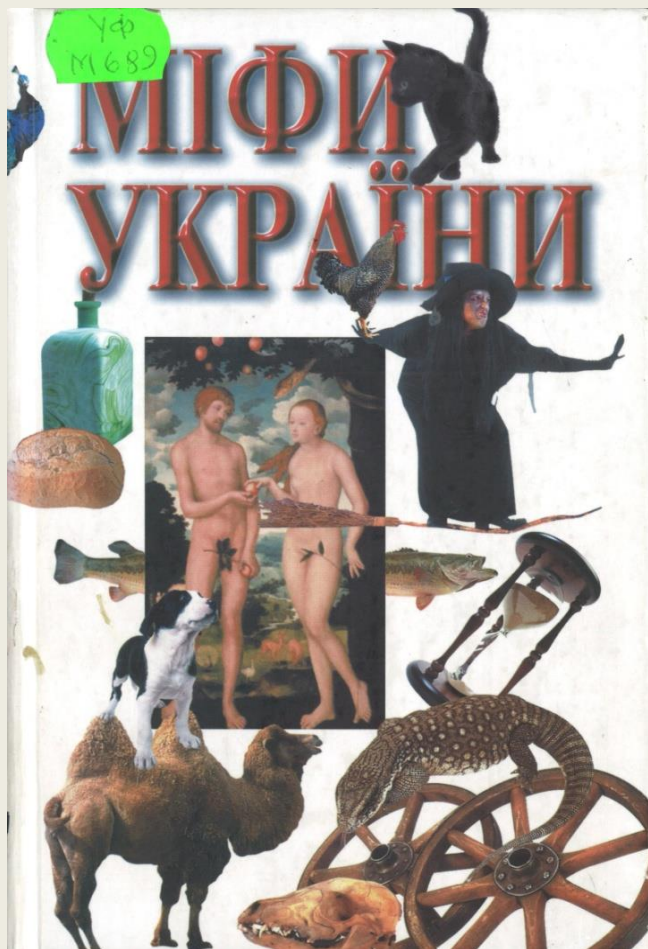
Мицик А. С. Помічне зілля / А. С. Мицик. — К. : КИТ, 2010. — 176 с.



В пропонованій книзі ботаніка й народознавця йдеться про цілющі та рідкісні рослини серцевини України Шевченкового краю, про їхній зв'язок з народною звичаєвістю.

Трави лікують тіло, а звичаї формують душу. Видання розраховане на широке коло читачів.

Міфи України. — К. : Довіра, 2003. — 383 с.

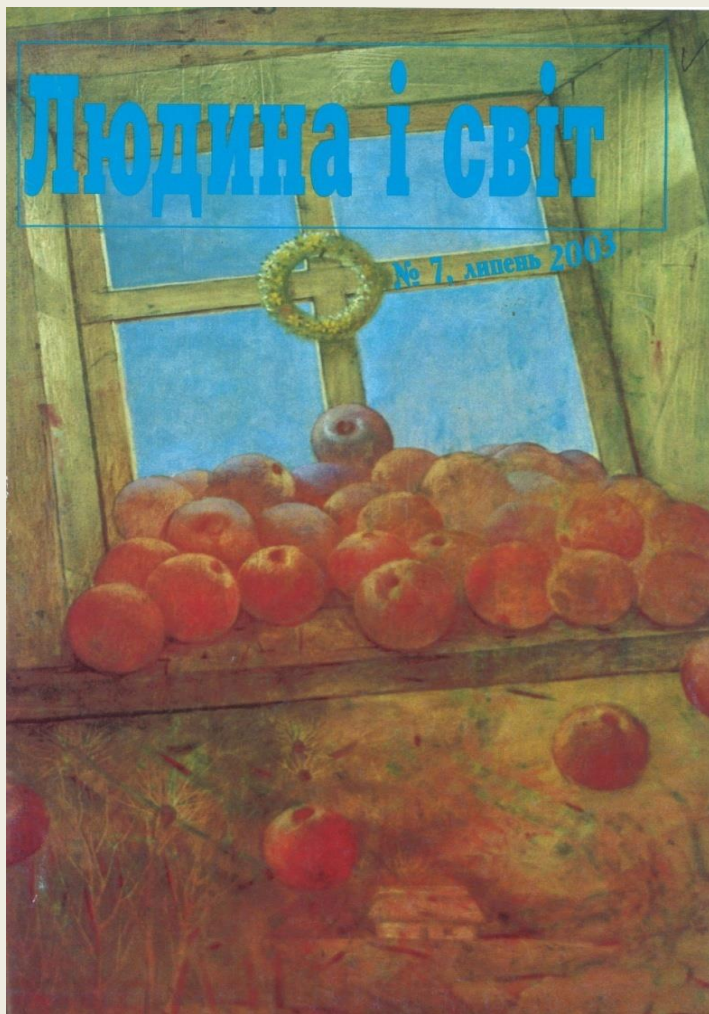


Це блискучий неперевершений посібник з народознавства.

Міфічний епос закладає перші підвалини моральних переконань народу, виражаючи у надприродних істотах, богах і героях не лише релігійні, але й моральні ідеали добра і зла.

Ось чому ці ідеали народного епосу більше, ніж художні образи, це ряд сходинок народної свідомості на шляху до морального вдосконалення.

На Івана Купала // Людина і світ. — 2003. — №7. — С. 62-63.



Питання про співвідношення християнства з язичництвом проблема, яка має неозоре число понятійних рівнів і таку ж кількість підводних каменів. Свято Івана Купала століття за століттям стикається самим своїм існуванням із християнством. Язичництво — це природня релігія, релігія за допомогою якої людина прагне встановити зв'язок із потойбіччям, вимолити собі довге життя чи гарне подружжя, успіх на полюванні чи дощ. Християнство — це релігія повнолітньої людини, релігія любові до Бога, довкілля й іншої людини.

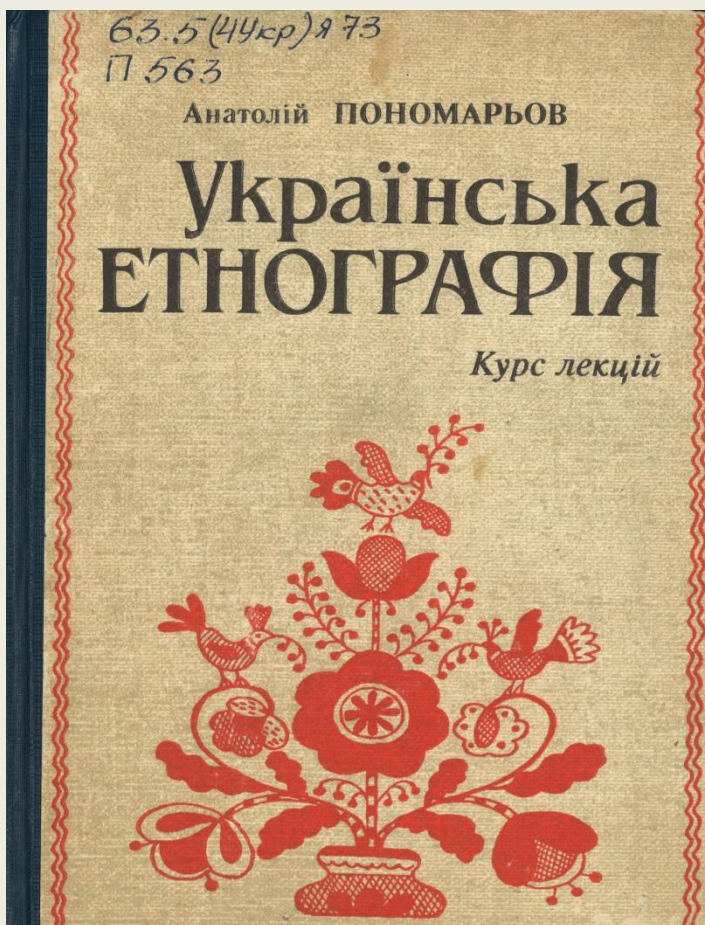
Повір'я па обряди купальської ночі // Черкаський край. — 2006. — 7 липня. — С. 9.



Народне свято Івана Купала збігається з церковним святом, народженням Іоанна Хрестителя. Без перебільшення в українському народному фольклорі цьому дню, ночі напередодні присвячено велику кількість легенд, обрядів. Так, ще за язичницьких часів склалася традиція стрибати через очищуючий вогонь, купальської ночі шукати квітку папороті, ворожити на судженого.

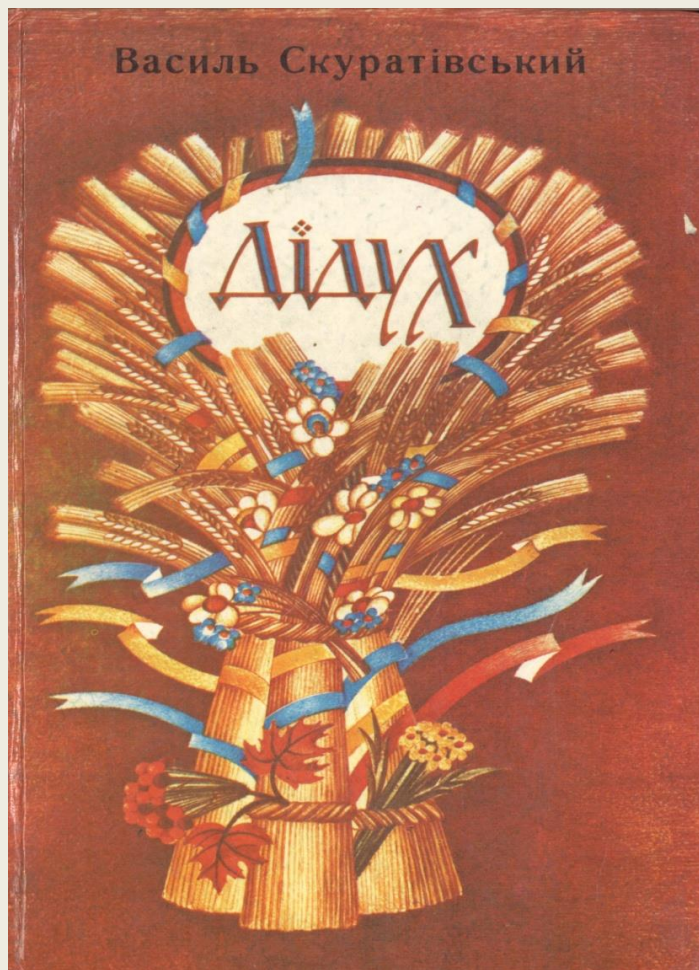
Про цікаві звичаї, повір'я, легенди свята Івана Купала йдеться в статті.

**Пономарьов А. П. Українська етнографія : курс лекцій /
А. П. Пономарьов. — К. : Либідь, 1994. — 320 с.**



Пропонований курс українського народознавства визначається широким тематичним розмаїттям. Окрім традиційних проблем походження, чисельності та розселення українців, їхнього громадського і сімейного життя та ін., висвітлюються такі актуальні питання, як національна ідея та національна самосвідомість, національний характер та національна символіка, етнічні стереотипи, народний етикет, тощо.

**Скुरатівський В. Т. Дідух: свята українського народу /
В. Т. Скुरатівський. — К. : Освіта, 1995. — 272 с.**



Пропоноване видання найбільш повне зібрання календарних свят українського народу. Автор щедро ділиться з читачем своїм знанням духовної культури, традицій, фольклору, що сягають тисячоліть. Висока моральність предків, щира приязнь у стосунках, взаємодопомога, тонкий естетичний смак і, головне, високопоетичний культ пращурів, шанування свого родоводу, що гідне наслідування нинішніми поколіннями

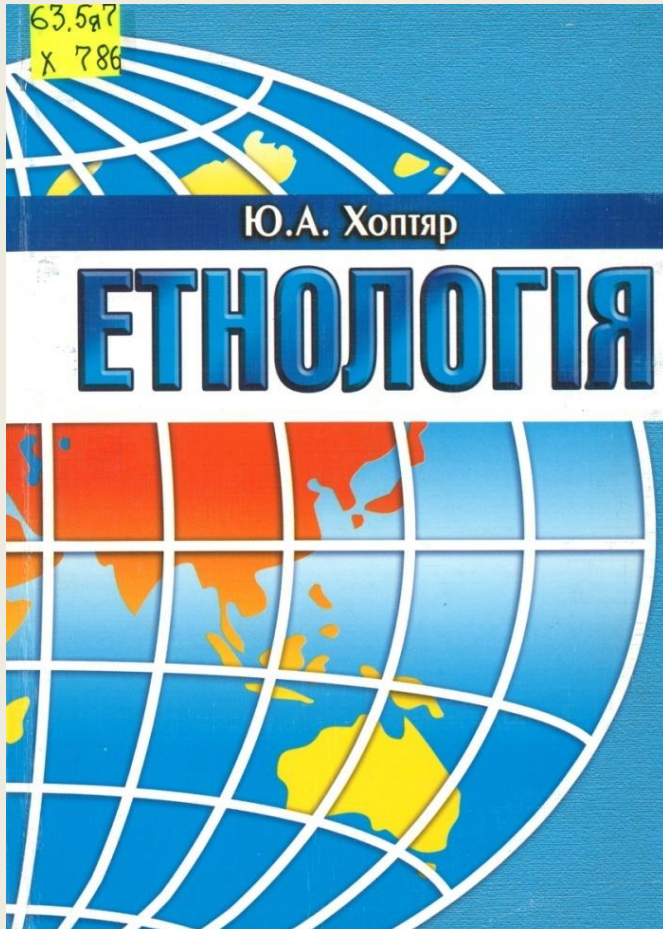
Товстуха Є. Купайло : спогад / Є. Товстуха // Літературна Україна. — 2011. — 8 грудня. — С. 9.



Автор ділиться спогадами про святкування Івана Купала на Київщині та Чернігівщині за часів його молодості, більше півстоліття тому.

В яскравих деталях розповідає талановитий лікар-фітотерапевт про неповторну велич купальської ночі, особливих дівчат, як справжній еталон краси, активних хлопців, гармонію злетів, високих почуттів єднання. Все це таке далеке, але близьке й неповторне повертає автору оптимістичну наснагу до життя та активної творчості.

**Хотляр Ю. А. Етнологія : навч. посіб. / Ю. А. Хотляр. —
Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2010. —
160 с.**



Дослідження етносів через різноманітність культур і в умовах сьогодення залишається одним із основних завдань етнології, серед яких найбільш важливими виступають проблеми функціонального призначення етнічної культури, її рівнів, взаємозв'язку з іншими типами культур.

Запропоноване видання рекомендується широкому загалу: вчителям та викладачам, студентам, усім, кому не байдужий етнічний процес у світі взагалі і в Україні зокрема.

Юрій М. Ф. Етногенез українського народу / М. Ф. Юрій. — К. : Кондор, 2007. — 262 с.



Книга присвячена найактуальнішим проблемам сучасної історичної науки, етногенезу українського народу та його менталітету. Написана під незвичним для читача історичним, біолого-географічним, психологічним та культурологічним кутом зору.

Вітчизняне дослідження необхідне, щоб показати, що український народ достойний посісти своє місце серед інших народів у світовій історії, що він пройшов свій історичний шлях розвитку, впродовж якого вироблявся його світогляд, світосприймання, формувався психічний склад його душі, що він неповторний, як і кожен народ.

**Я пізнаю світ: рослини : дит. енцикл. / Авт.-упоряд.
Л. О. Багрова. — К. : Школа, 2003. — 479 с.**



Книга присвячена різноманіттю оточуючого рослинного світу. Зокрема, можна дізнатись про цікаву рослину папороть, яка за повір'ям цвіте лише в ніч на Івана Купала. І той, хто знайде квітку папороті, буде щасливим.

Але, на жаль, квітки папороті ніхто не бачив. Адже у папороті не буває квіток.

Учені вважають, що папороті прямі нащадки перших рослин на землі.

З цієї книжки ви дізнаєтесь про рослини, про існування яких ви і не здогадувались.